

SUKUTUTKIJAT JA SEURAKUNNAT

Kirkonarkistojen lähdeaineistot

Sukututkimusharrastuksen kannalta Suomen kirkollinen yhtenäisyys ja luterilaisuus kinkereineen on ollut myönteinen asia. Suomalaisen sukututkijan käytettävissä on ainutlaatuisen kattava lähdeaineisto suomalaisesta väestöstä useiden sukupolvien ajalta. Tutkimuksen kuluessa sukututkija tietenkin saattaa joskus löytää järjestelmistä aukkoja ja virheitäkin, mutta näinkin hyvin sukulaisuussuhteet osoittavat asiakirjat ovat olemassa vain Suomessa ja Ruotsissa.

Piispa Juhana Gezelius vanhempi antoi vuonna 1665 määräyksen rippikirjojen pitämisestä. Rippikirjan aukeaman rakenne säilyi lähes samana niin kauan kuin rippikirjat olivat käytössä, eli vuoteen 1962. Tuolloin siirryttiin nykyiseen perhelehtijärjestelmään. Historiankirjojen pitämisestä oli määräyksen antanut piispa Isak Rothovius jo vuonna 1628.

Suomen kieli on maamme asiakirjoissa, myös kirkonkirjoissa, otettu käyttöön vuoden 1863 kieliasetuksen voimaantulosta lukien parin vuosikymmenen kuluessa.

Tampereen kaupungin väestön ensimmäinen rippikirja on aloitettu vuonna 1789. Kaupunki kuului silloin Messukylän seurakuntaan. Tampereen kirkonkirjojen sarakkeiden otsikot ovat latinankielisiä vuoteen 1813 saakka ja merkinnät on tehty ruotsiksi 1880-luvulle asti.

Sukututkijat ovat yleensä ymmärtäneet varsin hyvin, mikä mittaamaton arvo kirkonarkistojen lähdeaineistolla on paikallisen historian tutkimuksen ja oman tutkimustyön kannalta. Jokainen oikea sukututkija haluaa säilyttää tutkimusmahdollisuudet seuraavillekin sukupolville.

Tutkimustyötä koskevia säädöksiä

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen vahvistama uusi seurakuntien arkistosääntö on tullut voimaan vuoden 1985 alusta. Arkistojen käyttöä koskevassa arkistosäännön osassa on mainittu niitä lainkohtia, joita on otettava huomioon tutkimuslupaa myönnettäessä esimerkiksi sukututkijalle.

Arkistosääntö käsittelee pääosin hoitoon liittyviä toimia yksityiskohtaisesti. Sukututkimusta sivuavia mainintoja ovat seuraavat:

- Tutkijan tulee antaa sitoumus siitä, ettei hän väärinkäytä asiakirjoja sen henkilön, jota asiakirja koskee, tai hänen läheisen omaisensa vahingoksi tai halventamiseksi.
- Tutkijalle älköön ilman erityistä syytä annettako käytettäväksi 120 vuotta nuorempia kirkonkirjoja. Kirkkoherranviraston on kuitenkin pyydettyäessä kirjoitettava nuoremaltakin ajalta olevat väestörekisteritiedot sisältävä selvitys kirkkohallituksen vahvistaman maksuperusteen mukaisesti.
- Jos alkuperäiset asiakirjat on mikrokuvattu ja kirkkoherranvirastossa on mahdollista tutkia asiaa mikrofilmeiltä, tulee alkuperäisten asiakirjojen käyttöön antamista välttää.
- Mikäli 120 vuotta nuorempien kirkonkirjojen mikrofilmien kopiosarjat on luovutettu yleisarkistoon, niitä saa antaa tutkijain käyttöön noudattaen samoja periaatteita kuin seurakuntien arkistoissa olevia asiakirjoja käytettäessä.
- Asiakirjan lainaaminen yksityisille kirkkoherranviraston ulkopuolelle on ehdottomasti kielletty.

Tampereen ev.lut. seurakuntien arkistoja varten on valmistettu seurakuntien arkistosäännön pohjalta oma arkistosääntö, jonka hiippakunnan tuomiokapituli on juuri vahvistanut. Tässä säännössä on toistettu kirkkolain 542a §:n sisältö, vaikka se luonnollisesti on voimassa muutoinkin myös täällä.

Kirkkolain kokonaisuudistukseen liittyen on joitakin edellämainittuja aikarajoja esitetty muutettavaksi, mutta lain lopullista muotoa ei tiedetä vielä ehkä viiteen vuoteen.

Sukututkijan työ ja taito

Sukututkijain ammattitaito on jatkuvasti viime vuosina parantunut. Tähän ilmeisesti ovat vaikuttaneet sukututkimusseurat ja etenkin niiden järjestämät sukututkimuskurssit ja muu koulutustoiminta. Myöskin yhteistyö seurakuntien ja sukututkijain kesken on löytämässä yhtenäiset puitteet.

Seurakunnilla ei ole mahdollisuuksia järjestää arkistoissaan varsinaista perehdyttämiskoulutusta kirkonkirjojen lukemiseen. Sukututkijan on hankittava tämä taitonsa muulla tavalla. Itseopiskelulla pääsee jo aika pitkälle, mutta paljon antoisampaa on varmaankin aloittaa harrastus käymällä sukututkimuskurssi. Muodollisen osaamisen lisäksi tutkijalla pitää olla kunnioittava asenne menneitten ja nykyistenkin sukupolvien työtä kohtaan. Samoin tutkijan tulee ymmärtää henkilöhistorian tutkimukseen aina liittyvä luottamuksellisuus, vaikka tietty lainkohta ei mieleen tulisikaan.

Mikrofilmien käyttö

Vuoden 1987 loppuun mennessä yli 300 seurakuntaa oli mikrokuvauttanut kirkon arkistonsa. Seurakuntien mikrofilmeistä on ryhdytty valmistamaan yli 90 vuotta vanhojen asiakirjojen osalta kopiosarjoja myös Valtionarkistolle ja maakunta-arkistoihin.

Tampereen seurakunnissa on mikrokuvattu rippikirjat ja muuttaneiden luettelot. Seuraava mikrokuvauksen kohde saat- taisi olla syntyneitten ja kastettujen luettelo, mutta kuvaukset eivät ole aivan lähiajan suunnitelmissa.

Tampereen seurakuntien keskusrekisterissä on lokakuun loppuun mennessä tä-

nä vuonna tilastoitu vähän yli sata sukututkijan käyntiä. Sukututkijain käyttöön on varattu yksi kopiosarja ja ajanvarauskäytäntö on toiminut ilmeisesti hyvin. Myös kortit ovat pysyneet järjestyksessä, mikä on ollut lähinnä tutkijain itsensä huolena.

Tutkimustilaukset

Sukututkijan matkustaminen henkilökohtaisesti paikan päälle itse tutkimaan ei aina ole tarkoituksenmukaista. Seurakunnat ovat viime aikoina lisänneet mahdollisuuksia nopeuttaa sukututkimustilausten toimituksia. Ilmeisesti jo maan kaikista seurakunnista sukututkimustilauks toimitetaan kohtuullisessa ajassa. Vahvistettu maksu on tällä hetkellä 45 markkaa tunnilta. Jos kuitenkin pyrit tekemään kaiken itse, sovi kuitenkin tutkimusajasta ennen kuin menet paikalliseen virastoon.

Seurakuntiin on toimitettu kirkkohallituksen ja Suomen sukututkimusseuran yhteistyönä valmistunut tiedote sukututkimusten toimittamisesta. Tämä asiakirja on tarkoitettu yhtenäistämään seurakuntien palvelua tässä asiassa. Tiedotteessa on kiinnitetty huomiota eräisiin sukuselvityksen sisältöä koskeviin asioihin.

Sukututkimustilaukset tulisi jättää yleensä kirjallisina ja antaa tilauksen yhteydessä riittävästi henkilöiden yksilöimiseen tarvittavia tietoja. Kirkkohallituksen lisäksi myös Väestörekisterikeskus on toiminut sukuselvitystilauslomakkeen mallin.

Henkilötietojen luottamuksellisuus

1.1.1988 tuli voimaan henkilörekisterilaki, jolla on suoranaisia vaikutuksia kuitenkin lähinnä muihin rekistereihin kuin väestörekistereihin. Suomessa sanotaan olevan yli 300.000 erilaista henkilörekisteriä. Väestörekisterin pitoa pitoa varten on jo ollut olemassa väestörekisterilaki ja väestökirja-asetus. Henkilörekisterilaki on ns. yleislaki ja väestökirjalaki on ns. erityislaki. Yleislain säännöksiä sovelletaan, jos erityislaissa ei jostain asiasta ole säännöksiä.

Sukututkijan tiedossa jo onkin, että kirkonkirjoissa ja muissa väestökirjois-

Jatkuu sivulta 50

sa ei enään nykyisin pidetä kovin arkaluonteisilta tuntuvia tietoja. Rikos-, irtolais- ja sairausmerkintöjä ei enään väestörekistereihin tehdä. Myöskään kirkkokurin soveltamisesta ei uusia merkintöjä aivan viime päiviltä juuri asiakirjoista löydy. Diakoniatyön ja sielunhoidon tapahtunista voidaan tehdä vähäisiä kirjauksia työmuotojen omiin päiväkirjoihin, mutta ei väestökirjoihin.

Sukututkija saattaa tutkimuksensa aikana havaita esimerkiksi rippikirjan reunasta merkinnän, joka sisältää salas-

sapidettävän tiedon. Vaikka näyttää siltä, että tieto ei enää voisi ketään vahingoittaa, ihmisen kunnioittamisessa emme koskaan ole liian hienotunteisia. Me emme käytä mitään, minkä olemme tietoomme saaneet asianomaisen, emmekä hänen omaistensa halventamiseen. Kun otamme huomioon, miten laajaa sukututkimusharrastus Suomessa jo on, toteamme, että varsin vähän tästä toiminnasta tulee kielteistä palautetta. Sukututkijat ovat omaa tutkimustyötään arvostavia ja ovat toiminnallaan ansainneet sen luottamuksen, mikä heillä on.